

16 טבס - קמטולא - תנ"ך

כאשר הדבר טוב נודע מהפכו ידיעה אמיתית. וכן כל הדברים נקנה הידיעה בהם מן ההפך. כי מן מראה השחור יכול לדעת מראה הלבן שהוא הפכו. וכן כל ההפכי מן האחד נקנה הידיעה בהפך שלו. ומוסכם הוא כי ידיעת ההפכים הוא אחד, ובשביל זה אמרו בערבי פסחים (פסחים קט"ו ע"א) בהגדה מתחיל בגנות ומסיים בשבח, ולמה מתחיל בגנות, רק שמפני שאין לשבח הברה אמיתית רק מן ההפך. ולכן אין לפרש ענין הגאולה האחרונה, אם לא שנבאר ענין הגלות והחרבן, שבוה יודע הטוב והתשועה

הנהגה נכונה

2 "האדם התלוש" — זו היא הוועה היותר מחרידה את הגשמה, האדם מוכרח הוא שיהיה לו מעמד ושמעמדו יהא בלתי-מתנווד. הגלות, מהו עיקר צרתה? הזה אומר: התלישות. איום מאד הדבר שהאדם מרגיש שבמובן ידוע ועיקרי הרי הוא תלוש, מתנווד, פורח באויר... עמדתו על הבסיס הטבעי, על גבי הקרקע, איננה עמדה כלל, מפני שאין הקרקע שלו, מפני שבכל יחושיה איננה קנינו ולא קנין עמו. "כל אדם שאין לו קרקע אינו אדם". זאת היא הצרה, צרת הדורות של ישראל, מאז גלה מארצו, מאז נדד בגויים.

אמיל יג'ה

3 תבאמו ותטעמו בהר נחלתך

4 (י) ותטעמו. יהיו נוטעים שמה: בהר נחלתך. זהו כלל א"י שהיא גבוה מכל הארצות:

5 דרש רבי יהודה בן אחתי הדא הוא דכתיב וכי תבאו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל.

6 ג. רבי יהודה בר רבי סימון פתח (דברים יג. ה) 'אחרי ה' אלהיכם תלכו' וכי אפשר לכשר ודם להלך אחר הקדוש ברוך הוא אותו שכתוב בו (תהלים עז. כ) 'ביום דרבה ושבילך במים רבים' ואתה אומר 'אחרי ה' תלכו' (דברים שם, שם) 'ויבו תדבקון' וכי אפשר לכשר ודם לעלות לשמים להדבק בשכינה אותו שכתוב בו (שם ד. כד) 'כי ה' אלהיך אש אכלה' וכתוב (דניאל ז. ט) 'בְּרִסְיָהּ שְׂבִיבִין דִּי-נור' וכתוב (שם שם, י) 'נְהַר דִּי-נור נגד ונפק מן קדמוהי' ואתה אומר 'ויבו תדבקון' אלא מתחלת בריתו של עולם לא נתעסק הקדוש ברוך הוא אלא במטע תחלה הדא הוא דכתיב (בראשית ב. ה) 'ויטע ה' אלהים גן בעדן' אף אתם קשונסין לארץ לא תתעסקו אלא במטע תחלה הדא הוא דכתיב 'כי תבאו אל הארץ'.

7 ותטעמו. פירוש "נטע" ביחס אל האדם, וכיחוד ביחס אל קהלים: לתת מקום קבע להתפתחותו המבורכת. כך: "נטעתם גם-רשו" (ירמיה יב. ב); "ונטעתי ושכן תחתי" (שמאל ב' ז. י) ועוד. מכאן גם: "הנטע און" (תהלים צד. ט), לאמור, שאין הכונה למתן אבר היצוני, אלא לפעילות החוש שהאזון משמשת לה סרסור. העם שאתה גאלתו ימצא את נזלתו ואת מקום התפתחותו בארץ אשר אתה מביא אותם שמה. שם יפתח ויפריח את כל כוחותיו למען המטרה שהצבת לפניו.

ג'ה יג'ה

יחיד מכם — אלא במטע תחלה, הדא הוא דכתיב: "כי תבאו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל" — מיד עם בואכם לארץ נטעו כל עצי מאכל. ויתפרש הדבר כפשוטו, למצות ישוב הארץ (עיי' ב"ר סד, א, ו) וחסד עם הבריות בישוב העולם, כדלהלן (בסימן ה. עיי"ש), שזו דביקות בה' והליכה ברכיו כאמור, והרי גם זוהי הדביקות בה' וההליכה ברכיו, להדבק ולהנות תלמידי חכמים.

הנהגה נכונה

יש בתורה הגדרה מיוחדת של ארץ-ישראל: "ארץ זבת חלב ודבש"⁶⁷. היא חוזרת כמה פעמים בתורה.

א. חלב יוצא מן הפרה שהיא בעצמה מותרת באכילה, אבל חז"ל אומרים: "דם נעכר ונעשה חלב"⁶⁸. החלב נוצר מדם אדום, ורק אחרי-כך נעשה חלב, ונהיה מותר לאכילה. מעשה פלא. הדם הוא מהאיסורים החמורים שבתורה, שחוזרת על איסורו כמה פעמים⁶⁹. והנה הוא נהיה לבן, נהיה חלב ומותר באכילה.

ב. דבש, עניינו מתיקות, דבש תמרים, ואצל הנביאים מוזכר גם דבש דבורים⁷⁰. יהונתן בן שאול המלך השתתף במלחמה נגד הפלישתים, שהיתה חריפה מאוד, והיה עייף מאוד. הוא מצא דבש דבורים, טעם משהו ואורו עיניו⁷¹.

אצל חז"ל יש דיון בהיתר לאכול דבש דבורים. אין זה פשוט, שהרי יש לנו כלל: "היוצא מן הטמא – טמא"⁷². בכל זאת דבש מותר, והגמרא מביאה הוכחות להיתר⁷³.

אצל שניהם, החלב והדבש, האיסור נהפך להיתר. זאת גם הגדרתה של ארץ-ישראל, ארץ חיינו, ארץ הקודש, שהיא כוללת ביצירתה כוחות של הפיכת איסור להיתר, על-פי גילוי אלוהי שבתורה. הגדרה זו חוזרת כמה פעמים בתורה: כוח הפיכת רע לטוב.

סוף פרק

8 ויבאו

מִרְתָּהּ וְלֹא יִכְלוּ לְשַׁתֵּת מִיָּם מִמֶּנָּה כִּי מָרִים
הֵם עַל־כֵּן קָרָא שְׁמָהּ מֶרֶה: כד ויִלְנוּ הָעָם
עַל־מִשָּׁה לֵאמֹר מֶה־נִּשְׁתָּה: כה ויצַעַק אֶל־יְהוָה
וַיִּזְרְחוּ יְהוָה עֵץ וַיִּשְׁלַף אֶל־הַפִּיִּים וַיִּמְתְּקוּ הַמַּיִם
שֵׁם שָׁם לֹו חֶק וּמִשְׁפָּט וְשֵׁם נִסָּהוּ: כז

9

ו ומטבע של ברכה וכו' עד
לאפוקי מאותם האומרים
ולחיי עולם נטעה בתוכנו. פירוש
לשון זה משמע דקאי לתורה
שנכתב שנתן לנו תורת אמת ונטעה
בתוכנו להביא אותנו לחיי עולם הנא
דאס כן קשה למה תקנו לשון
נטיעה:

י (ג) [ב] ומטבע של
ברכה אחרונה כך היא אשר נתן לנו תורת אמת
וחיי עולם נטע בתוכנו. פירוש תורת אמת היא
תורה שכתב וחיי עולם נטע בתוכנו היא תורה
שבעל פה דכתיב (קהלת יב יא) דברי חכמים
כדרכונות וכמסמרות נטועים לאפוקי מאותם
האומרים ולחיי עולם נטעה בתוכנו. ושתי ברכות
אלו יש בהם מ' תיבות כנגד מ' ימים שעמד
משה בהר:

לוי אומר

10 ל ברכה אחרונה אשר נתן (יט) לת

תורת אמת זו תורה שכתב, (ג) לחיי עולם (ד) נטע בתוכנו הוא תורה שבעל-פה:
כז

11

התלמוד, הש"ס, הספר הענקי הזה — מה עניינו? העלאה על הכתב של כמה מאות
שנים של תורה שבעל-פה, של הלכה ואגדה, מחקרים ובעיות, הסברות וטעמי מקראות,
וכל הנמשך מזה; העלאה על הכתב של גילוי הסיודור של תורה שבעל-פה; העלאה על
הכתב של "חיי עולם הנטועים בתוכנו". בסדר הברכות שלנו, אנו אומרים: "חיי עולם
נטע בתוכנו"¹⁶⁴. מה פירוש "נטע"? איך נטעים תורה? ב'שולחן ערוך' מוזכר הפירוש:
"הוא תורה שבעל-פה"¹⁶⁵. המובן של "בתוכנו" אינו בתוך כל אחד ואחד באופן פרטי,
אלא בתוך כלל-ישראל. רבנן ותלמידיהון ותלמידי תלמידיהון, הישיבות והרבנות — הם
הם תורה שבעל-פה. התורה שבעל-פה היא התורה החיה בתוכנו בכל דורותינו, דבר ד'
החיי בקרבנו. ממקור תורה מן השמים, דבר ד' מתגלה בתוך כלל-ישראל לדורותיו, באופן
חי, דינמי וצומח. אמנם היה כורח להעלות את הדברים על הכתב, אבל הגמרא אינה ספר
רגיל, היא ספר חי, מלא חיוניות. היא "חיינו ואורך ימינו".

כז